

Stark byggkonjunktur i en allt svagare omvärld

I Sverige bromsar den ekonomiska tillväxten in, men ett flerbostadshusbyggande i nivå med miljonprogrammets dagar ser till att byggindustrin går starkt. Bostadsinvesteringarna stiger därför kraftigt sett till hela prognosperioden 2016-2017. Uppgången på byggmarknaden är fortsatt bred och såväl lokal- som anläggningsinvesteringarna ökar. Både det kommersiella och det offentliga byggandet driver uppgången på lokalsidan, medan byggandet av framför allt vägar bidrar till ökade anläggningsinvesteringar under 2017.

De ekonomiska tillväxtutsikterna har grumlats efter Brexit-omröstningen i juni. USA har bjudit på negativa överraskningar genom en svagare tillväxt än förväntad under första halvåret i år. Kina och Japan kommer inte heller att lyfta den globala utvecklingen. Euroområdet och några tillväxtländer i Asien är just nu små ljuspunkter i en global ekonomi som är fast i en lågtillväxtfälla. Lågt ställda förväntningar skapar en ond cirkel av svag investerings- och lönetillväxt som i sin tur sänker förväntningarna ytterligare. Den övergripande bilden blir att världsekonomin fortsätter att hanka sig fram under prognosperioden 2016-2017.

Sveriges BNP-utveckling var dock relativt god under första halvåret. Det är framför allt de fasta bruttoinvesteringarna som givit ett starkt bidrag till uppgången. En fortsatt svag global tillväxt, tillsammans med en stark hemmamarknad som höjer importefterfrågan, leder till att nettoexporten blir negativ under prognosperioden. Hushållen, som varit motorn i svensk ekonomi de senaste åren, tappar lite i drivkraft nästa år när utvecklingen av de reala disponibla inkomsterna dämpas. Trots detta kommer hushållen fortfarande att vara en viktig motor för tillväxten i Sverige 2017. Den totalt sett relativt goda utvecklingen gör att

Byggandets utveckling

Procentuell förändring jämfört med föregående år

Sektor	Investeringsvolymer, Mdkr 2015	Procentuell förändring i fasta priser		
		Utfall 2015	Prognos 2016	2017
Bostäder	187,4	16	15	6
Nybyggnad	100,9	24	28	9
Ombyggnad	62,9	9	-4	1
Fritidshus	7,3	1	15	3
Transaktionskostn.	11,2	6	5	-1
Lokaler	136,9	2	5	1
Privat	88,1	4	4	1
Offentligt	48,8	-2	6	2
Anläggningar	84,2	4	3	1
Privat	46,9	-1	6	0
Offentligt	37,4	10	-1	2
Summa bygginvesteringar	408,5	8	9	3

Källa: SCB, BI

Sysselsättning inom byggindustrin

	Antal 2015	Procentuell förändring		
		Utfall 2015	Prognos 2016	2017
Sysselsatta	308 000	-0,9	3,9	1,6

Källa: SCB, BI

sysselsättningen stiger under prognosperioden samtidigt som arbetslösheten sjunker marginellt.

Totalt sett kommer antalet sysselsatta på den svenska arbetsmarknaden att ha ökat med närmare 130 000 personer 2017 jämfört med 2015.

Perioden av exceptionellt låg inflation bedöms vara förbi. Det finns flera faktorer som talar för detta. Bland annat har kronan försvagats som medfört stigande importpriser, enhetsarbetskostnaderna ökar och energipriserna stiger. Sammantaget kommer dock inte detta att vara tillräckligt för att nå två procentsmålet nästa år. Riksbanken kommer därför inte att justera räntan förrän i slutet av 2017.

Bostadsbyggandet, som ökar kraftigt under innevarande år, vänder ned under 2017. Anledningen är att både skattehöjningar och tvångsamorteringar till viss del dämpar efterfrågan från hushållen. Subventionerna till att öka produktionen av hyresettor kommer inte att uppväga nedgången för bostadsrättsproduktionen. Sett till antalet påbörjade bostäder blir ändå 2017 ett mycket bra byggår. Den höga byggtakten leder till att nybyggnadsinvesteringarna ökar starkt i år och fortsätter att stiga nästa år. Denna delsektor är alltså den främsta tillväxtmotorn för byggindustrin under prognosperioden.

Ombyggnadsinvesteringarna minskar i år, främst beroende på försämringen av ROT-avdraget, vilket har givit ett stort bakslag på småhussidan. Nästa år kommer däremot ökade investeringar i flerbostadshus att göra att utvecklingen åter vänder upp.

De privata lokalinvesteringarna fortsatte att stiga under första halvåret i år. Den starka hemmamarknadskonjunkturen gör att delsektorn fortsätter att växa. Nästa år, när ett flertal större projekt börjar stå färdiga, dämpas dock tillväxttakten. De offentliga lokalinvesteringarna fortsätter enligt tidigare aviserade planer och ökar både i år och nästa år.

Anläggningsinvesteringarna visade också en positiv tillväxt under första halvåret i år. För det privata anläggningsbyggandet var det en stadig uppgång inom samtliga delsektorer förutom transportsektorn som sjönk relativt kraftigt. Nästa år planar investeringsnivån ut i den privata sektorn eftersom investeringarna inom såväl energi- som post och telesektorn minskar. Inom det offentliga anläggningsbyggandet sjunker investeringsnivån i år på grund av minskade järnvägssatsningar. Nästa år är det vägbyggandet som gör att delsektorn åter vänder upp och ger ett positivt bidrag till investeringarna.

Samtantaget ökar bygginvesteringarna med 9 procent i år tack vare en stark utveckling av nybyggnadsinvesteringar i bostäder. Nästa år kommer tillväxttakten mattas när nybyggandet faller tillbaka, men investeringsutvecklingen blir totalt sett relativt god.

Den starka byggkonjunkturen har lett till en snabbt stigande sysselsättning under våren och sommaren. I år blir det därmed ett kraftigt sysselsättningslyft inom byggindustrin. Nästa år blir utvecklingen dock svagare än vad tillväxttakten implicerar. Detta beror på ökade matchningsproblem. Företagen får helt enkelt svårare att hitta den kompetens de söker och kan därför inte anställa personal i den omfattning som deras orderböcker medger.

Bedömningen avslutad 2015-10-17. Nästa konjunkturrapport utkommer under december månad.

Bostäder

Första halvåret i år steg bostadsinvesteringarna sammantaget med 15 procent jämfört med motsvarande period i fjol. Investeringarna i nya bostäder ökade med 25 procent medan ombyggnad växte med endast 3 procent, främst till följd av de försämrade villkoren för ROT-avdrag. Nybyggnadsinvesteringarna fortsätter att växa en bit in på 2017, även om ökningstakten avtar, medan ombyggnad avslutar innevarande år negativt för att i det närmaste plana ut under 2017.

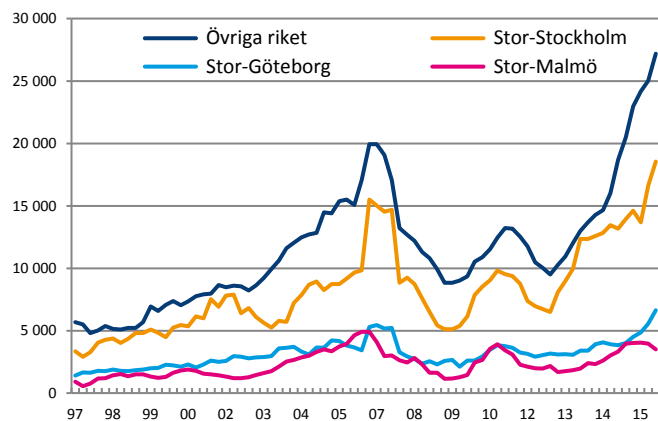
Byggandet av nya bostäder har ökat snabbt de senaste två åren och nivån på antal påbörjade lägenheter i flerbostadshus (samt alla bostäder sammantaget) är nu den högsta sedan början av 1990-talet. Även småhusbyggandet är på väg upp, men befinner sig alltså långt under den genomsnittliga nivån för de senaste 40 åren.

Under perioden 1975-2015 påbörjades i genomsnitt knappt 4.500 lägenheter i flerbostadshus och omkring 4.000 småhus per kvartal. När vi tar hänsyn till sedvanlig eftersläpning i inrapporteringen till SCB uppskattar vi att det påbörjades drygt 13.000 lägenheter i flerbostadshus per kvartal under första halvan av 2016 medan motsvarande siffra för småhusen hamnar på knappt 3.300.

Den geografiska fördelningen av bostadsbyggandet har naturligtvis sin tyngdpunkt i landets tre storstadsområden, men det är värt att nämna att det i Östergötland och Örebro län sammantaget påbörjades fler bostäder än i såväl Västra Götaland som Skåne under fjolåret. Hittills i år ligger Uppsala inte långt efter Skåne så fördelningen jämnas ut en del i spåren av de senaste årens generella uppgång.

Antal påbörjade lägenheter – Storstadsområden

4 kv. glidande summa. 1 kv 1997- 2 kv 2016

Källa: SCB, BI

Sammantaget påbörjades 46.900 nya bostäder förra året och antalet bedöms i år öka med över 20 procent till 61.000. Utvecklingen bromsar in framöver, vilket förklaras av dels en dämpad efterfrågan från hushållen, dels att det blir allt svårare att öka produktionskapaciteten till följd av brist på rätt kompetens. Å andra sidan har antalet sysselsatta inom byggindustrin minskat med drygt 1 procent sedan 2012 då det påbörjades en tredjedel så många bostäder som i år.

En mycket tydlig anledning till att efterfrågan på bostadsmarknaden utvecklats så starkt att både nyproduktion och priser ökat kraftigt under flera år är Riksbankens hårdföra räntesänkningar. Detta i syfte att uppbåda lite inflation i ekonomin. Samtidigt har hushållen under en följd av år fått se sina disponibla inkomster utvecklas positivt genom sänkta inkomstskatter och stigande sysselsättning.

Nyproduktion av bostäder

Antal påbörjade lägenheter i 1 000-tal 2002-2015, prognos 2016-2017

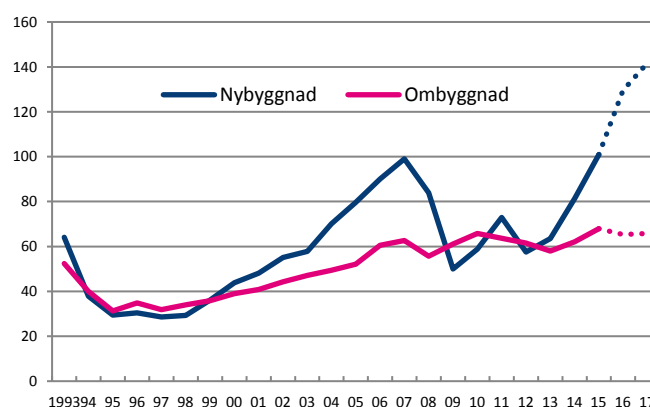
År	Flerbostadshus	Småhus	Totalt
2002	11,7	7,4	19,1
2003	12,7	9,3	22,0
2004	16,9	10,6	27,5
2005	19,6	12,4	32,0
2006	31,8	13,8	45,6
2007	14,2	13,7	27,9
2008	11,3	10,3	21,6
2009	9,4	8,3	17,7
2010	18,1	9,4	27,5
2011	18,5	8,3	26,8
2012	15,9	5,5	21,4
2013	24,0	6,7	30,7
2014	27,8	8,6	36,4
2015 ¹	36,3	10,6	46,9
2016 prognos	48,0	13,0	61,0
2017 prognos	42,0	11,0	53,0

Källa: SCB, BI

En faktor som däremot inverkar hämmande på den faktiska efterfrågan på bostäder är att många yngre och en betydande andel av dem som kommer nya till Sverige har begränsad finansiell styrka. Det gör att efterfrågan på nya bostäder dämpas trots en relativt stark befolkningsutveckling framöver. Därutöver har det införts regler som begränsar den finansiella styrkan hos sådana hushåll som hittills svarat för en avgörande del av finansieringen av nya bostäder. Sedan 1 juni har ett obligatoriskt amorteringskrav, lika för alla, införts för alla nya bostadslån. Visserligen undantas nyproduktion, men efterfrågan sjunker sammantaget och rörligheten på bostadsmarknaden minskar. Därmed påverkas även efterfrågan på nyproducerade hus och lägenheter. Såväl de s.k. flyttskatterna som den nuvarande hyressättningsmodellen behöver ändras så att rörligheten på bostadsmarknaden ökar istället. Några sådana förslag förutses dock inte inom överskådlig tid.

Bostadsinvesteringar

Mdkr 2015 års priser

Källa: SCB, BI

Uttryckt i investeringstermer kommer nybyggnation öka med 28 procent i år och 9 procent 2017. I en relativt god tillväxttakt för nästa år döljer sig en nedgång om 5 procent på småhussidan.

De två senaste årens ökning av ombyggnadsinvesteringarna bryts i år då en nedgång på 4 procent väntas. Detta förklaras till viss del av försämrade möjligheter för de hushåll som själva äger sitt boende att göra skatteavdrag för reparationer och tillbyggnad (ROT-avdraget sänktes vid årsskiftet från 50 % till 30 %). Ombyggnadsinvesteringarna i småhus minskade med 4 procent redan under årets första kvartal, för att sedan störttycka med hela 16 procent det andra kvartalet. Fastighetsbolag som hyr ut bostäder kan fortsätta dra av kostnader för ombyggnadsinvesteringar

¹ BI:s uppräknings av SCB:s preliminära statistik

mot sina intäkter precis som tidigare. Här är det snarare svårigheten att genom hyreshöjningar räkna hem genomförda ombyggnationer som bromsar. Nästa år fortsätter ombyggnationerna av småhus att minska något medan de ökar långsamt för såväl fritidshus som flerbostadshus. Därmed planar ombyggnadsinvesteringarna sammantaget ut på ungefär oförändrad nivå jämfört med i år.

Sammantaget stiger de totala bostadsinvesteringarna med 11 procent i år och 3 procent 2017. Tillväxttakten nästa år är därmed i paritet med den genomsnittliga för den senaste 20-årsperioden.

Lokaler

Lokalinvesteringarna ökade med 5 procent första halvåret 2016. Det var en ökning på både den offentliga och privata sidan. Lokalbygget växer under hela prognosperioden, men tillväxttakten dämpas och det gäller såväl de offentliga som de privata investeringarna.

De privata lokalinvesteringarna ökade med 4 procent första halvåret i år. Det var uppgångar för de flesta delsegment, men en del minskade och det var byggindustrins byggande i egen regi.

De nya årsberäkningarna av nationalräkenskaperna har visat att den största delsektorn, kredit- och fastighetsbolag, har haft en helt annan utveckling än vad tidigare beräkningar gjort gällande. En stark utveckling skedde numera 2012 och som därefter följdes av två år av fallande investeringar. I fjol vände utvecklingen och investeringarna ökade med 1 procent. Så trots i en period av låga räntor, en väl fungerande kreditmarknad, och ett ökat byggande av både stora gallerior (exempelvis Mall of Scandinavia) och hotell har tillväxten varit svag inom delsegmentet. Enligt branschbedömare tyder mycket på att 2016 blir ett rekordår när det kommer till volymen fastighetstransaktioner. Vidare är det en fortsatt god utveckling för lokalhyror och stabilt låga vakansgrader, därmed är de grundläggande förutsättningarna för en fortsatt hög efterfrågan på nya fastighetsprojekt god.

Avseende kontor väntas en större mängd kontorsyta tillföras marknaden i år jämfört med nästa år. Studeras byggloven kan en nedåtgående trend noteras, vilket totalt sett innebär att antalet kontorsprojekt i produktion förväntas minska nästa år. Byggloven för hotell och restaurang har däremot stabiliserats på en relativt hög nivå och inom detta segment väntas en fortsatt positiv utveckling.

Privata lokaler

Nivå och procentuell volymförändring jämfört med motsvarande period föregående år

	Investeringar Mdkr 2015	Procentuell förändring 2015	Procentuell förändring kv. 1-2 2016
Fastighetsbolag m.m.	67,7	2	-1
Handel	4,3	34	78
Industri	6,0	14	6
Övrigt	10,1	-2	2
Totalt	88,1	4	4

Källa: SCB, BI

Delsegmentet handel ökade med närmare 80 procent första halvåret i år trots två år av kraftig tillväxt (+73% sedan 2013). De senaste årens byggande har i hög grad bestått av nya bilhallar, men även detaljhandelslokaler. Försäljningen av nya personbilar går mot ett nytt rekordår och branschorganisationen Bil Swedens prognos är 375 000 nyregistrerade personbilar i år. En faktor som däremot hamnar i den negativa vågskålen för handeln är regeringens höjning av arbetsgivaravgifterna för unga. Detta kommer pressa de redan låga marginalerna och hämma investeringsviljan och även nyetableringar på sikt. I den positiva vågskålen hamnar däremot den expanderande e-handels behov av

nya lagerlokaler. Den samlade bedömningen är att handelns lokalinvesteringar ökar starkt i år, men att tillväxttakten dämpas något nästa år.

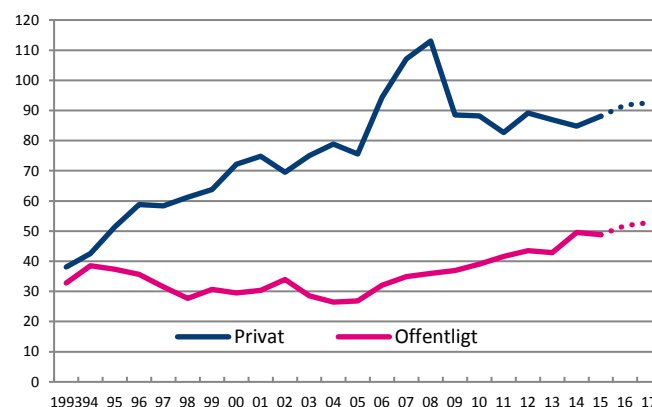
När det gäller stora pågående privata lokalprojekt är fortfarande neutronforskningslaboratoriet ESS i Lund det mest omfattande. Detta projekt genererar också en hel del byggande av andra typer av lokaler såsom kontor och hotell samt mindre butiker. Ett omdiskuterat projekt som planeras att starta nästa år är Nobel Prize Center på Blasieholmen i Stockholm, projektkostnaden beräknas till 1,2 miljarder kronor. Det är dock ganska sannolikt att projektet kommer att drabbas av förseningar, varför startåret är ytterst osäkert.

Industrins lokalinvesteringar ökade med 6 procent första halvåret i år, uppgången bedöms dämpas något under hösten, men investeringarna ökar på helårsbasis. Nästa år vänder dock utvecklingen ned eftersom uppgången under 2015-2016 främst drivs av fordonsindustrin. Denna bransch är i slutfasen av sin expansion och tidigare års motor inom industrilokaler, basindustrin, är under fortsatt press och där bedöms inga nya tunga lokalinvesteringar göras inom de närmaste åren.

Sammantaget bedöms de privata investeringarna öka med 4 procent i år och med 1 procent nästa år.

Lokalinvesteringar

Mdkr 2015 års priser

Källa: SCB, BI

De offentliga lokalinvesteringarna ökade med 7 procent under första halvåret i år. Det var en stark utveckling för det statliga lokalbygget, men även de landstingskommunala investeringarna hade en positiv utveckling. Enligt Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) senaste prognos från oktober 2016 så redovisade kommunerna ett positivt resultat om 15 miljarder kronor, medan landstingen har det betydligt kärvare. Det samlade resultatet blev positivt (+0,7 mdkr), men rensat för tillfälliga intäkter och kostnader var resultatet negativt.

De närmaste åren bedöms bli tuffa för den landstingskommunala sektorn. SKL bedömer att kostnaderna ökar snabbare än vad skatteunderlaget gör. Detta på grund av den demografiska utvecklingen. Fler unga och äldre driver kostnaderna i skola, äldre- och sjukvård. Lägg därtill en rekordstor invandring som på kort sikt skapar stora kostnader för den offentliga sektorn. Inom kommunerna bedöms dock investeringarna fortsätta att öka. Detta beror bland annat på att många av de verksamhetsfastigheter som byggdes på 1960- och 1970-talen behöver renoveras eller ersättas med nya lokaler. Motsvarande resonemang avseende behoven gäller också för landstingen. De har dock en sämre ekonomi samtidigt som det största sjukhusprojektet (NKS) i modern tid snart är färdigt att tas i bruk. Innebörden av detta är att det kommer att krävs relativt många nya sjukhusbyggsprojekt för att ens bibehålla de senaste årens investeringsvolymerna.

Den samlade bedömningen är att sektorn fortsätter att växa, men att de ansträngda finanserna inom framför allt landstingen

samt färdigställandet av NKS gör att tillväxttakten dämpas nästa år. De offentliga lokalinvesteringarna ökar med 6 procent i år och 2 procent 2017.

Lokalmarknadens delprognoser summerar till att de totala investeringarna ökar med 5 procent i år och 1 procent nästa år.

Anläggningar

Anläggningsinvesteringarna ökade med 5 procent under första halvåret 2016. Det var en tudelad marknadsutveckling där de privata investeringarna växte starkt medan de offentliga minskade. Anläggningsinvesteringarna ökar totalt sett över prognosperioden, men nästa år dämpas tillväxttakten då de privata investeringarna visar nolltillväxt och de offentliga växer svagt.

De privata anläggningsinvesteringarna ökade med 13 procent första halvåret 2016. Det var positiva tillväxttal för energi, vatten- och reningsverk samt post och tele. Det transsportrelaterade anläggningsbyggandet och delsektorn övrigt visade däremot negativ utveckling.

Det energirelaterade anläggningsbyggandet som bland annat innefattar kraftvärmeverk, elledningar, transformatorer och vindkraftverk har ökat de fyra senaste åren och förra året hade segmentet en investeringsvolym om 21 miljarder kronor. Den positiva utvecklingen har fortsatt och första halvåret ökade investeringarna med 5 procent. Bidragande förklaringar är utbyggnaden av Borås nya kraftvärmeverk, Sobacken, som nu är inne i ett intensivt skede och även kraftnätsutbyggnaden Sydvästlänken där entreprenader fortfarande pågår. Utsikterna för nästa år är däremot mer negativa. Den främsta anledningen är att energiproducenternas marginaler minskat de senaste åren, vilket bidragit till en mer restriktiv hållning till nya investeringar. Ett par stora projekt som bidragit med stora tillskott avslutas också däribland Sydvästlänken som nämnts ovan.

Delsektorn transport har expanderat kraftigt de senaste åren. De växte i medeltal med 26 procent per år mellan 2011 och 2014. Förra året utvecklades mindre bra och investeringarna minskade med 25 procent. Det handlar om fler förklaringsorsaker; stationerna på Citybanan och Mälärbanan gick in i ett slutskede där investeringstillskotten minskade. Stora hamnutbyggnader, Värtan i Stockholm och Kappelskär i Norrtälje kommun, gick in i mindre intensiva byggfaser.

Anläggningar

Nivå och procentuell volymförändring jämfört med motsvarande period föregående år

	Investeringar Mdkr 2015	Procentuell förändring 2015	Procentuell förändring kv. 1-2 2016
Privat			
El-, gas- och värmeverk	21,0	30	5
Vatten/reningsverk	7,9	20	65
Transport, kommunikät.	6,9	-25	-9
Post och tele	10,7	-2	8
Övrigt	0,4	-2	-1
Offentligt			
Vägar och gator	21,4	7	9
Övriga anläggningar	16,0	15	-21
Totala anläggningar	84,2	4	5

Källa: SCB, BI

Bedömningen är att den negativa utvecklingen fortgår i år, men nästa år vänder utvecklingen. Regeringens budgetsatsning på stadsmiljöavtal om 2 miljarder över mandatperioden kan då börja realiseras på allvar. Dessutom har både utbyggnaden av hamnen Norviksudd i Nynäshamn och Slussenombyggnaden i Stockholm påbörjats, vilket genererar stora investeringstillskott 2017.

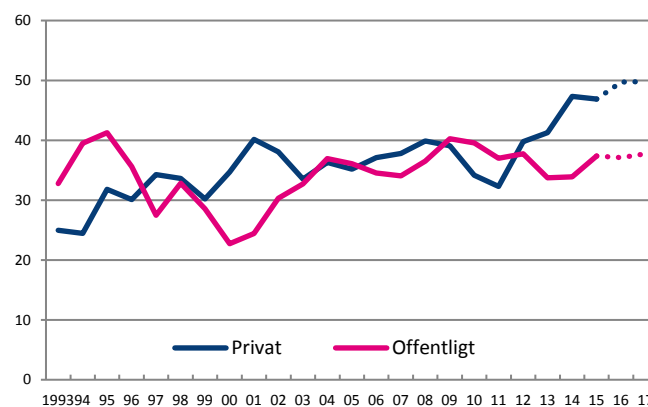
Inom delsegmentet vatten- och reningsverk har investeringarna växt de fem senaste åren och förra året summerade de till 7,9 miljarder kronor. De senaste årens tillväxt har varit driven av ett generationsskifte av vatten- och avloppsanläggningar som uppfördes under 1960- och 1970-talet. En ofta bortglömd men betydande del inom segmentet är de kommunala vatten- och avloppsnäten. Beräkningar visar att återanskaffningsvärdet på vatten- och avloppsledningsnätet i Sverige kan vara så stort som 800 miljarder kronor. Bedömningen är att tillväxten fortsätter i såväl anläggningar som nät, men takten faller tillbaka nästa år. Kommunernas ansträngda finanser gör att de bli mer restriktiva med investeringsbeslut framöver.

Utvecklingen inom post- och telesektorn har under de senaste åren varit mycket volatil med upp- och nedgångar om vartannat. Förra året minskade investeringarna med 2 procent och totalt summerade de till 10,7 miljarder kronor. Bedömningen är en nolltillväxt i år och minskade investeringar nästa år. Fiberutbyggnaden bedöms gå in i en lugnare fas och 5G utbyggnaden väntas inte ge stora bidrag under prognosperioden.

Sammantaget ökar det privata anläggningsbyggandet med 6 procent i år och förblir oförändrat nästa år.

Anläggningsinvesteringar

Mdkr 2015 års priser

Källa: SCB, BI

Den 6 oktober presenterade regeringen den nya infrastrukturpropositionen med ramar för perioden 2018-2029. Den nya propositionen innehöll sammanlagt 622,5 miljarder kronor vilket är dryga 100 miljarder mer än den nuvarande planen, 2014-2025. Studeras fördelningen av planen kan det konstateras att regeringen lägger 125 miljarder på reinvesteringar och underhåll av järnvägen, vilket är 45 procent mer än nuvarande plan. De satsar 164 miljarder på reinvesteringar och underhåll av vägar och 333,5 miljarder på nyinvesteringar i transportsystemet, vilket är 6 respektive 19 procent mer än nuvarande plan.

Enligt budgetpropositionen 2016 ökar anslagen till vägar med 26 procent 2016 och med 25 procent 2017. Ett stort projekt är Förbifart Stockholm som nu är inne i ett intensivt skede där flera stora entreprenader pågår samtidigt. I Göteborg fortgår byggandet av Marieholmstunneln med oförminskad styrka och nästa år påbörjas byggandet av en ny vägbro över Göta älv. Till de statliga satsningarna ska kommunala vägsatsningarna adderas. Dessa är starkt sammankopplade med bostadsbyggandet och väntas således öka under prognosperioden. Sammantaget är utsikterna för väginvesteringarna positiva såväl 2016 som 2017.

Investeringsplan, mkr

	Utfall 2015	Prognos 2016	Budget 2017
Järnvägar	13 710	13 309	10 789
Vägar	8 446	10 647	13 316
Summa	22 156	23 956	24 105

Källa: Regeringens budgetproposition hösten 2016

Järnvägsinvesteringarna ökade med 15 procent förra året och summerade totalt till 16 miljarder kronor. Den kraftiga tillväxten förklaras av ökade reinvesteringar i det befintliga järnvägssystemet. Enligt budgetpropositionen minskar anslagen till järnvägsinvesteringar såväl i år som nästa år. Stora statliga projekt såsom Västlänken i Göteborg och Ostlänken bedöms generera tillskott först år 2018. Detsamma gäller tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm som försenats. Bedömningen är en negativ tillväxt för järnvägsinvesteringarna såväl i år som nästa år.

Totalt sett minskar det offentliga anläggningsbyggandet med 1 procent i år för att sedan vända upp och öka med 2 procent 2017.

Den sammantagna bilden när både privata och offentliga investeringar summerats är att anläggningsinvesteringarna ökar med 3 procent i år och med 1 procent nästa år.

Arbetsmarknad

Antalet sysselsatta i byggindustrin ökade med 3,6 procent när den senaste tolv månadersperioden, september 2015 – augusti 2016 jämförs med närmast föregående tolv månadersperiod.

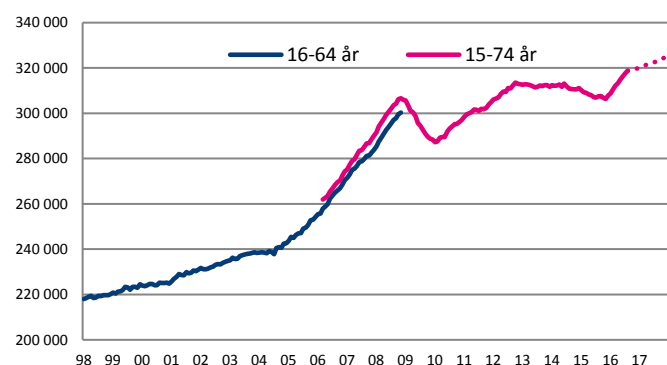
Mot bakgrund av att bygginvesteringarna ökar både i år och nästa år väntas en fortsatt positiv sysselsättningsutveckling även framöver. Tilltagande matchningsproblem dämpar dock utvecklingen då företagen får allt svårare att rekrytera rätt kompetens.

Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) var det genomsnittliga antalet sysselsatta i byggindustrin 318.700 under perioden september 2015 – augusti 2016. Det innebär en ökning med drygt 11.000 personer eller 3,6 procent jämfört med motsvarande period ett år tidigare. Antalet arbetade timmar ökade under samma tid med 3,5 procent.

Antalet sysselsatta har ökat kontinuerligt de senaste 24 månaderna. I augusti var 20.000 fler sysselsatta inom byggindustrin än under samma månad 2014. Dessförinnan var det en period med relativt trög utveckling på byggarbetsmarknaden trots en stark konjunkturutveckling. Främsta skälet till det torde vara att företagen började öka sin arbetsstyrka redan 2012 till följd av att de hade något för höga förväntningar på en återhämtning av investeringsutvecklingen efter Eurokrisen. Återhämtningen dröjde till 2014-2015, men eftersom företagen i hög utsträckning hade valt att behålla sin personal för att inte riskera arbetskraftsbrist

Antal sysselsatta och prognos 2016-2017

12-månaders glidande medelvärde

Källa: SCB, BI

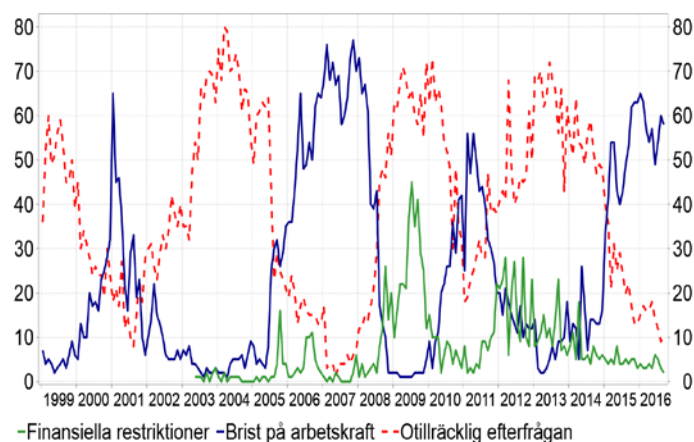
när efterfrågan väl skulle öka åtföljdes inte investeringsuppgången av en motsvarande sysselsättningsökning.

Av Konjunkturinstitutets barometerundersökning från september framgår att såväl orderstockarna som byggandet har ökat inom bygg- och anläggningsverksamheten totalt. Andelen företag som rapporterar ökat byggande har dock dämpats alltmer de senaste månaderna. Sysselsättningen har sammantaget ökat de

senaste tre månaderna och andelen företag som nyanställer personal är högre än normalt. Däremot uppges brist på arbetskraft fortsatt vara den faktor som i första hand hindrar byggandet.

Främsta hindret för ökat byggande

Nettotal

Källa: Macrobond, KI

Närmare 60 procent av byggföretagen uppger att arbetskraftsbrist utgör det främsta hindret för ett ökat byggande, vilket är en historiskt hög andel.

För de närmaste månaderna är anställningsplanerna fortsatt optimistiska. Detta signalerar en starkare sysselsättningsökning än normalt på tre månaders sikt. Om företagen lyckas med sina rekryteringsplaner kommer byggindustrin ge ett betydande bidrag till en fortsatt positiv sysselsättningsutveckling på svensk arbetsmarknad. Det som oroar är dock att bristindikatorn åkte upp på hög nivå så snart efter att sysselsättningen började öka igen för två år sedan.

Även Arbetsförmedlingens statistik över antalet varsel och nyanmälda lediga platser indikerar att byggarbetsmarknaden fortsätter att stärkas. Antalet varsel har sjunkit kontinuerligt sedan sommaren 2013 även om en marginell ökning kan noteras de allra senaste månaderna. Antalet lediga platser har ökat betydligt under samma period. Det är relativt tydligt att efterfrågan på arbetskraft kommer hålla sig stark under överskådlig tid samtidigt som allt fler frågetecken hopar sig kring utbudet av arbetskraft med rätt kompetens.

Idag är mindre än tre procent av de yrkesverksamma medlemmarna i Byggnads arbetslösa och frågan är hur många av dessa som har möjlighet att gå direkt in i en anställning? Förmodligen står relativt många av dem långt ifrån arbetsmarknaden, varför de lediga personella resurserna får anses vara nära nog uttömda. Företagen behöver därför söka andra vägar för att få tillgång till personal. Det är därför viktigt för svensk byggutveckling att möjligheten till att använda exempelvis utstationerad arbetskraft inte försvåras.

Sammantaget bedöms investeringsuppgången på 9 procent i år och 3 procent 2017 ändå resultera i att sysselsättningen i byggindustrin ökar med 4 procent i år och 2 procent nästa år. De senaste årens positiva produktivitetsutveckling måste med andra ord fortgå för att bilden ska gå ihop. Totalt motsvaras den procentuella utvecklingen av en ökning av antalet sysselsatta med cirka 17.000 personer på två år. Det är ett antal som hade kunnat bli högre om inte bristen på utbildad och erfaren personal hade hållit tillbaka utvecklingen.

Makroekonomi:

Världsekonomin vill inte lyfta

Utsikterna för världsekonomin utveckling fortsätter att vara grumliga. När USA nu uppvisar en sämre tillväxt än tidigare förväntad, så står hoppet om en starkare global utveckling till snabbväxande ekonomier i Asien. Euroområdet fortsätter att utvecklas åt rätt håll med hjälp av Tyskland. För svensk del är ekonomin tudelad, en mycket stark utveckling på hemmamarknaden, men en svag utveckling för den exportberoende industrin. Sammantaget får Sverige en hygglig tillväxt 2017.

Internationella prognosmakare (t.ex. IMF och OECD) får fortfarande justera ned sina prognoser varje gång de kommer med en ny uppdatering. OECD har till och med prognostiserat att årets globala utveckling blir något svagare än fjolårets. Ingen av organisationerna tror att det uppstår någon global högkonjunktur inom en närstående framtid. OECD skriver att världsekonomin befinner sig i en lågtillväxtfälla, där låga tillväxtförväntningar sänker utrikeshandel, investeringar, produktivitet och löner. Detta leder i sin tur till ytterligare nedjusteringar av förväntningarna på tillväxten och dämpar efterfrågan än mer. IMF å sin sida skriver att riskerna inom världsekonomin har ökat på "medellång sikt". Brexit, ett allmänt oroligt politiskt klimat och svag inkomstillväxt samt ökad ojämlikhet har öppnat upp för en mer populistisk och protektionistisk politik. Det är i denna makromiljö som den globala ekonomin troligtvis fortsätter att befinna sig i de närmaste åren.

USA går något sämre än väntat

Den amerikanska ekonomin hade återigen ett svagt första halvår (även i fjol började USA svagt). Detta till följd av en svag investeringsutveckling och ett stort negativt lagerbidrag. De flesta bedömare tror att tillväxten kommer att stärkas framöver. Anledningen är att sysselsättning och löner ökar, som tillsammans med högre bostad- och aktiepriser ger stigande förmögenheter. Detta i sin tur är positivt för hushållens konsumtionsutveckling, vilket är en tung post inom den amerikanska ekonomin. Vår bedömning är att utgången av presidentvalet inte hinner sätta några betydande avtryck i den ekonomiska utvecklingen under nästa år, men på sikt kommer det att ha stor betydelse, särskilt för omvärlden. Konsensusprognosen är att USA:s ekonomi växer med 2,2 procent nästa år.

Den tidigare kinesiska inbromsningen har i år dämpats av regeringens försök att nå dess uppsatta tillväxtmål. Kina har fört en expansiv penningpolitik, vilket lett till en hög kreditstillväxt och de statliga investeringarna har också växt kraftigt. Negativt är att den privata sektorns investeringar har bromsats in. Detta visar att Kina har svårt att genomföra omläggningen av ekonomin från en investeringsdriven till en mer konsumtionsdriven tillväxt utan att det får stora effekter på den ekonomiska utvecklingen.

Japan har svårt att få ekonomin att lyfta. Investeringar från näringslivet minskar och en stark yen försvårar för exportföretagen. Till det positiva hör att den privata konsumtionen ökar och väntas fortsätta stiga via ökad sysselsättning och stigande realinkomster. Konsensusprognosen är att Japans ekonomi ökar med blygsamma 0,9 procent nästa år.

För flertalet av de övriga tillväxtekonomierna är bilden väldigt splittrad. Där t.ex. Indien växer relativt starkt medan Brasilien går trögt. Ryssland bedöms gå från att visa negativ tillväxt i år till positiv 2017. Även flertalet länder i andra delar av Asien (förutom de redan omnämnda) väntas uppvisa relativt god tillväxt nästa år. Dock är det fortfarande så att många tillväxtländer inte har genomfört strukturella reformer som skulle kunna höja deras framtida potentiella tillväxttakt.

Tyskland räddar eurozonen

Euroområdet fortsätter att stiga från låga nivåer. Kombinationen med att konjunkturen i Tyskland fortsätter att förbättras samtidigt som länder såsom Spanien går allt bättre gör att bilden av Europas ekonomiska utveckling inte har förändrats i någon betydande omfattning sedan förra *Byggkonjunkturen* i juni, trots Brexit-resultatet. Statistiken som publicerats över den ekonomiska utvecklingen har inte bjudit på några negativa överraskningar som den exempelvis gjort för USA. Ekonomiska indikatorer tyder också på att tillväxten i Europa kommer att fortsätta visa på måttliga, men positiva tillväxttal. EU-kommissionens förtroendeindikator (ESI) har återhämtat sig från sommarens nedgång och Markits inköpschefsindex för euroområdet är fortfarande i intervallet som indikerar tillväxt. Euro glädjande är att IFO-indexet, som mäter stämningläget inom det tyska näringslivet, har stigit till den högsta nivån på drygt två år. Det som dock kommer att tynga Europa är efterdyningarna av Brexit-omröstningen. Den ökade ekonomisk-politiska osäkerheten kommer att dämpa uppgången för såväl privat konsumtion som för investeringar. De större implikationerna av Brexit torde dock uppkomma bortom rapportens prognoshorisont och vi lär återkomma i ämnet i kommande rapporter. Konsensusprognosen är att euroområdets tillväxt stiger med 1,3 procent 2017.

Sverige tappar fart

Preliminära data från nationalräkenskaperna (NR) visar att tillväxten i svensk ekonomi under andra kvartalet (3,4 % i kalenderkorrigerad BNP) var i linje med vad tidigare snabbstatistik visade. BNP-utvecklingen mattades av under första halvåret i år jämfört med avslutningen på 2015. Fjolårets utveckling drevs av en stark hemmamarknad. Förutom hushållens konsumtion gav byggandet ett kraftfullt bidrag till utvecklingen. I år dämpas tillväxttakten eftersom nettoexporten ger ett negativt bidrag. Sett till försörjningsbalansen övriga delar är istället 2016 det år som dessa når sin högsta tillväxttakt under prognosperioden. Nästa år kommer den ekonomiska utvecklingen att bromsa in ordentligt då även den inhemska ekonomin påverkas av utrikeshandelns svaga utveckling.

Försörjningsbalans och nyckeltal

Mdkr och årlig procentuell förändring (fasta priser)

	Nivå 2015	Utfall 2015	Prognos 2016	2017
Hushållens konsumtionsutgifter	1 884	2,7	3,0	2,0
Offentliga konsumtionsutgifter	1 085	2,5	3,4	1,9
Fasta bruttoinvesteringar	991	7,2	8,1	4,7
<i>däruv bygginvesteringar</i>	408	8,3	9,0	3,4
Export	1 906	5,6	4,6	3,6
Import	1 708	5,5	5,7	4,9
BNP	4 181	4,1	3,4	2,2
KPI		0,0	1,0	1,5
Real disponibel inkomst		2,6	2,3	1,9
Antal arbetade timmar		1,6	1,8	0,9
Reporänta, nivå per 31/12		-0,35	-0,50	-0,25
10-årig statsobligation, nivå per 31/12		0,99	0,3	0,6

Källa: SCB, BI

Utrikeshandeln dämpade BNP-utvecklingen under första halvåret 2016. Det var framför allt varuexporten som drog ner tillväxttakten. Nedgången inom varuexporten var bred då såväl insats- som investeringsvaror sjönk. Däremot ökade tjänsteexporten, bland annat tack vare ökad export av tjänster kopplade till forskning och utveckling (FoU). Den starka hemmamarknaden har satt avtryck i importen som stigit i god takt under första halvåret. Denna utveckling väntas fortsätta under nästa år eftersom våra främsta exportmarknader (Storbritannien var t.ex. Sveriges enskilt fjärde största varuexportdestination i fjol) går

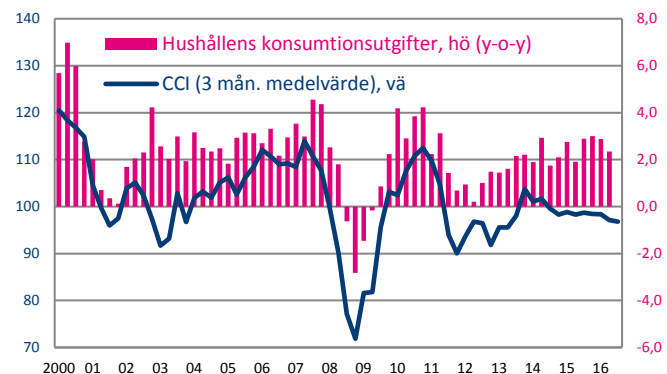
fortsatt relativt trögt och den starka hemmamarknaden driver upp importefterfrågan. Handelsnettot (nettoexporten) kommer därmed att bidra negativt till BNP-utvecklingen under prognosperioden 2016-2017.

De fasta bruttoinvesteringarna ökade starkt i fjol och har därmed stigit tre år i följd. Fjolårets uppgång drevs framför allt av kraftigt stigande bostadsinvesteringar. Ett fortsatt byggande av främst bostäder samt offentliga lokaler och anläggningar, tillsammans med tjänsteproducenters (t.ex. inom transport och fastighetsförvaltning) investeringar gör att de fasta bruttoinvesteringarna kommer att ge ett ordentligt bidrag till BNP-tillväxten under prognosperioden.

Första halvårets NR visar att konsumtionen har fortsatt att öka i relativt god takt (2,7 % jmf. med 1:a halvåret i fjol) och den bedöms kunna öka något under hösten. De faktorer som talar för en något högre konsumtionsökning under hösten är ökade realinkomster, en god arbetsmarknad och stigande bostadspriser. Även hushållens konfidensindikator steg i september och är nu åter i ett normalläge.

CCI och hushållens konsumtionsutgifter

Index, medelvärde= 100

Källa: Macrobond, BI

I diagrammet ovan kan man utläsa att hushållen trots allt varit relativt pessimistiska i närmare två års tid. Vi ser därför ingen anledning till att det skulle ske en fundamental förändring av förväntningarna som i sin tur skulle motivera ett kraftigt konsumtionslyft under nästa år. Den reala disponibla inkomsten försvagas eftersom inflationen stiger och skatterna höjs. Vidare bedöms den införda amorteringslagen ge en mer märkbar effekt genom bland annat en lugnare prisutveckling på bostadsmarknaden. En fortsatt positiv sysselsättningstillväxt och en god finansiell ställning i utgångsläget ligger emellertid i den positiva vågskålen. Även den fortsatta lågräntemiljön ger ett visst stöd till konsumtionen. Sammantaget blir effekten att konsumtionstakten avtar, men hushållen kommer fortfarande att vara en av de viktigaste drivkrafterna för BNP-tillväxten 2017.

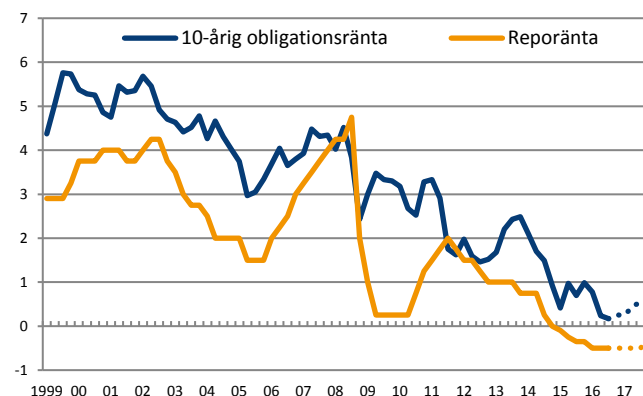
En tudelad arbetsmarknad och stigande inflation

Den positiva sysselsättningsutvecklingen har fortsatt även under årets tredje kvartal. De framåtblickande indikatorerna, som exempelvis KI:s barometer över totala näringslivets planer att nyanställa, signalerar en fortsatt förbättring av arbetsmarknaden i år. Under nästa år fortsätter sysselsättningen att utvecklas positivt, om än i en svagare takt. Den främsta anledningen är att matchningen fungerar allt sämre. En kraftig ökning av antalet lågutbildade på arbetsmarknaden samtidigt som antalet ”enklare” arbeten inte expanderar i motsvarande grad, gör det svårt för företagen att hitta rätt kompetens i en allt mer högspecialiserad ekonomi. Arbetslösheten sjunker, om än marginellt, både i år

och nästa år eftersom sysselsättningsökningen ändå överstiger arbetskraftstillväxten. Sammantaget innebär detta att antalet sysselsatta ökar med närmare 130 000 personer mellan 2015 och 2017. Arbetslösheten sjunker från fjolårets 7,4 procent till 6,5 procent nästa år.

Reporänta och 10-årig obligationsränta

Procent

Källa: Macrobond, BI

Senast inflationstakten låg över Riksbankens tvåprocents mål var 2011, sedan dess fram till i år har inflationen varit i det närmaste obefintlig. Den låga inflationen förklaras av flera faktorer där en av de viktigaste är den svaga globala konjunkturutvecklingen (lägre importpriser och svårigheter att höja priser på hemmamarknaden). Perioden av exceptionellt låg inflation bedöms nu vara förbi. Det finns flera faktorer som talar för detta. Bland annat har kronan försvagats som medfört stigande importpriser, enhetsarbetskostnaderna² ökar och energipriserna stiger. Sammantaget kommer dock inte detta att vara tillräckligt för att nå två procentmålet nästa år. Bedömningen är därför att Riksbanken inte kommer att justera räntan förrän i slutet av 2017.

Analys:

Byggarbetsmarknaden

Svenskt Näringslivs studie över rekryteringsläget bland medlemsföretagen visar på ett kraftigt ökat rekryteringsbehov. Även Arbetsförmedlingen fortsätter vittna om fortsatt stora jobbmöjligheter på såväl tjänstemanna- som yrkesarbetarsidan inom byggindustrin.

Rekryteringsenkäten 2016

Svenskt Näringsliv genomförde en undersökning om rekryteringsläget under november/december 2015. Resultaten publicerades i mars i år och visar på en allt mer tudelad arbetsmarknad där de som står relativt nära arbetsmarknaden har lätt att få jobb, samtidigt som personer som står längre från arbetsmarknaden utgör en allt större andel av de arbetslösa. Allt fler företag, 58 procent 2015 jämfört med 50 procent 2012, försöker rekrytera.

Andelen byggföretag som uppger att de försökt rekrytera medarbetare till sitt företag under de senaste 6 månaderna uppgick till 64 procent, vilket är en kraftig ökning jämfört med undersökningarna som gjordes 2014 och 2012 då andelen var 49 procent. Primärt efterfrågas personer med yrkesförberedande gymnasieutbildning och i något lägre utsträckning personer med andra utbildningsnivåer.

Företagen inom byggsektorn är de som i högst utsträckning uppger att det varit ganska eller mycket svårt att rekrytera medarbeta-

² Detta är ett mått som beskriver hur mycket man måste betala arbetskraften för att framställa en enhet av en vara eller tjänst och över tid har enhetsarbetskostnaden stor påverkan på inflationsutvecklingen.

tare. Bland medlemsföretagen i Sveriges Bygginstrumenter som försökt rekrytera var det 68 procent som haft svårigheter med rekryteringen. Även detta är en viss ökning jämfört med föregående undersökning. En förklaring är att attraktiviteten hos yrkesprogrammen på gymnasiet minskar, vilket påverkar rekryteringsunderlaget negativt. Den omedelbara konsekvensen av svårigheterna att rekrytera är att 45 procent av företagen inom byggsektorn varit tvungna att tacka nej till order eller uppdrag. Många företag använder sig också av inhyrd arbetskraft för att hantera kompetensförsörjningen när rekryteringen misslyckats.

Av samtliga företag som svarat att de haft svårighet att rekrytera personal uppger 67 procent att den viktigaste förklaringen till detta är brist på sökande med rätt yrkeserfarenhet.

Var finns jobben?

Bilden av en bransch med fortsatta rekryteringssvårigheter och matchningsproblem som målas upp i rekryteringsenkäten stärks av Arbetsförmedlingens yrkesprognoser. I rapporten *Var finns jobben?* prognosticeras sysselsättningsutvecklingen och deras bristindex redovisas. Bygg- och anläggningsprogrammet framhålls som ett av de fyra gymnasieprogram där eleverna har störst möjlighet att få ett arbete efteråt. Goda jobbmöjligheter finns för de flesta yrkesarbeten – både på kort och lite längre sikt. Störst svårighet för arbetsgivarna är det att hitta yrkeserfaren personal. Det finns också flera yrken där antalet yrkesverksamma är få, såsom kranförare, men där bristen ändå framhålls som särskilt betydelsefull för arbetsgivarna.

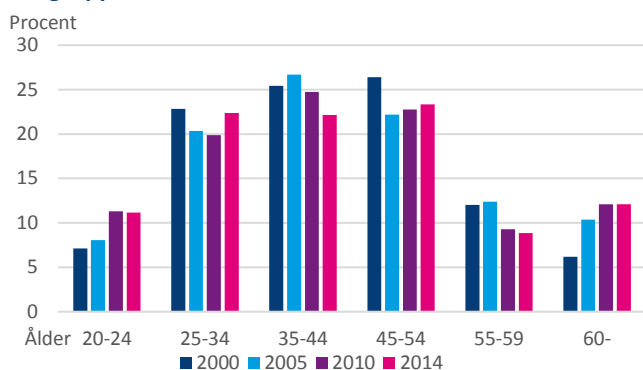
Efter avslutad yrkesutbildning återstår en lärlingsperiod efter gymnasieskolan för att få ett yrkesbevis. Möjligheterna att få en lärlingsanställning har blivit bättre, men inom de mest populära yrkesvalen, träarbetare, VVS-montörer och målare, finns fortfarande svårigheter att få lärlingsplats på vissa platser i landet. Träarbetare och målare är också yrken där arbetskraftsbristen beräknas avta under de närmaste tio åren. VVS-montör beräknas dock fortfarande vara ett bristyrke även på längre sikt, liksom bland annat golvläggare och plattsättare.

Kartläggning av arbetskraften och pensionsavgångar

Vartannat år gör Sveriges Bygginstrumenter (BI) en kartläggning av arbetskraften inom byggindustrin för att ytterligare belysa byggarbetsmarknaden och kompetensförsörjningsbehovet. Statistiken är baserad på SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) och yrkesregistret, vilket innebär att den senast tillgängliga statistiken avser 2014.

Antalet förvärvsarbetande inom byggindustrin uppgick år 2014 till cirka 322 000 personer. Drygt 38 000 av de sysselsatta inom byggindustrin var 60 år eller äldre och de flesta av dem kan förväntas pensioneras under den närmaste femårsperioden. Motsvarande antal vid 2000-talets början var cirka 14 000. Andelen över 60 år i byggindustrin ökade fram till 2010, men den ökningen har nu stannat av. Både 2010 och 2014 utgjorde personer över 60 12,1 procent av de sysselsatta i branschen.

Andel förvärvsarbetande i byggindustrin i respektive åldersgrupp 2000, 2005, 2010 och 2014

Källa: SCB, BI

En uppdelning av byggindustrin efter delsektorerna hus och anläggning visar att anläggningssidan har större problem med kommande pensionsavgångar - drygt 24 procent var 55 år eller äldre 2014, vilket ska jämföras med knappt 20 procent inom hussektorn. Skillnaden är också stor mellan olika yrkeskategorier inom byggindustrin. Relativt gruppernas storlek är det fler som nått eller kommer att nå 65 års ålder de närmaste fem åren inom yrken som kräver mer än gymnasiekompetens (exempelvis civilingenjörer, högskoleingenjörer och personer inom ledningsarbete). Antalsmässigt är det dock flest som når 65 års ålder bland yrkesarbetare inom hantverksyrken.

De senaste fem åren, sedan 2010, har cirka 1 000 personer påbörjat en byggrelaterad högskoleingenjörsutbildning varje år. Antalet personer som årligen uppnår 65-års ålder per år och arbetar som ingenjörer och tekniker inom bygg- och anläggning uppgår till cirka 100 personer. Om även pensionsavgångar inom övriga yrken som kräver kortare högskoleutbildningar läggs till dessa så uppgår de årliga pensionsavgångarna till mindre än hälften så många som de registrerade studenterna. Byggindustrin står dock för en mindre andel av samtliga byggingenjörer då många befinner sig i konsult- eller beställarled och offentlig sektor. Studentunderlaget bör trots detta täcka behoven till följd av åldersavgångar. Detta särskilt då gruppen ytterligare kompletteras av personer utbildade från yrkeshögskolan. Däremot är det mer tveksamt om antalet examinerade är tillräckligt för att klara en kraftig expansion hos byggföretagen på kort tid.

På yrkesarbetsmarknaden har antalet elever på gymnasieskolans bygg- och anläggningsprogram minskat något de senaste åren. 2015/16 gick färre än 4 000 elever på programmet. Förklaringen till att färre elever söker sig till programmet står sannolikt att finna i en kombination av minskade årskullar, men också i att andelen sökande och elever i årskurs 1 minskat på yrkesprogrammen och ökat på de högskoleförberedande programmen sedan gymnasiereformen 2011, vilket Skolverket konstaterar i sin uppföljning. Elevantalet bör trots detta täcka upp åldersavgångarna, även om en person som just är klar med sin lärlingsutbildning kompetensmässigt kan ha svårt att täcka upp för någon som lämnar yrket med mångårig yrkeserfarenhet. Inom vissa yrken framstår dock rekryteringsbehovet som mer akut då spridningen, i vilken yrkesavgång eleverna väljer, inte fullt ut motsvarar spridningen i pensionsavgångarna.

Högre andel kvinnor inom större företag, men fler utrikes födda inom mindre

Byggindustrin är en mansdominerad bransch där andelen kvinnor uppgår till 8,6 procent. Skillnaden är dock stor mellan olika yrkesgrupper. I yrken inom hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning är andelen endast 1,5 procent. Antalet kvinnor i årskurs 1 på gymnasieskolans bygg- och anläggningsprogram ökade förvisso kraftigt under början av 2000-talet, fram till 2008/2009. Läsåret 2002/03 var drygt 3 procent kvinnor, för att 2008/09 utgöra över 10 procent av förstaårseleverna. Men därefter har utvecklingen avstannat, och andelen kvinnor har varierat kring 9 procent under de efterföljande åren. Skolverkets statistik visar att 352 kvinnor påbörjade byggprogrammet läsåret 2015/16.

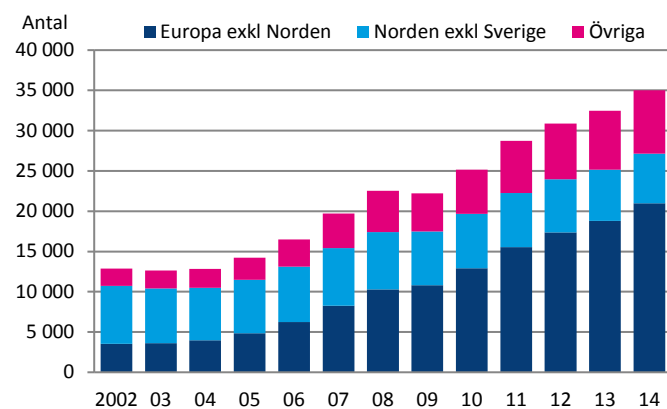
Andelen kvinnor i byggindustrin är dock högre på tjänstemannasidan. Bland personer som arbetar med ledningsarbete uppgår andelen till 10,1 procent, och bland yrken som kräver specialistkompetens (såsom civilingenjörer, arkitekter och lantmätare) utgör kvinnor 34,4 procent. Motsvarande andel för de övriga ingenjörskategorierna, som kräver kortare högskoleutbildning, är knappt 15 procent. Inom denna grupp ingår byggingenjörer där kvinnor utgör drygt 10 procent. Andelen kvinnor bland elever som registreras på en byggrelaterad högskoleingenjörsutbildning har de senaste åren uppgått till cirka 30 procent, vilket talar för att denna andel kommer att öka över tid.

Andelen utrikes födda bland de förvärvsarbetande är lägre i byggindustrin än inom övriga näringsgrenar. Skillnaderna har dock minskat över tid. 2004 var det 5,4 procent i byggindustrin och 11,4 procent inom övriga näringsgrenar utrikes födda, det vill säga mindre än hälften så stor andel inom byggindustrin. Under 2014 var motsvarande siffror 10,9 respektive 15,6 procent, en skillnad på 4,8 procentenheter. Andelen utrikes födda har med andra ord ökat snabbare i byggindustrin än inom övriga näringsgrenar. Andelen utrikes födda bland de förvärvsarbetande är dock fortfarande lägre än andelen utrikes födda i befolkningen, både i och utanför byggindustrin.

Till största delen kommer de utrikes födda i byggindustrin från europeiska länder. Under 2014 var 27 000 av de utrikesfödda från Europa (inkl. Norden). År 2002 var mer än hälften, 56 procent, av de utrikesfödda i byggindustrin från våra nordiska grannländer. Denna andel har därefter minskat till 18 procent 2014. Istället är det framför allt gruppen från Europa utanför Norden som ökat, och dessa utgör 2014 cirka 60 procent av de utrikesfödda i byggindustrin 2014, vilket motsvarar 21 000 personer.

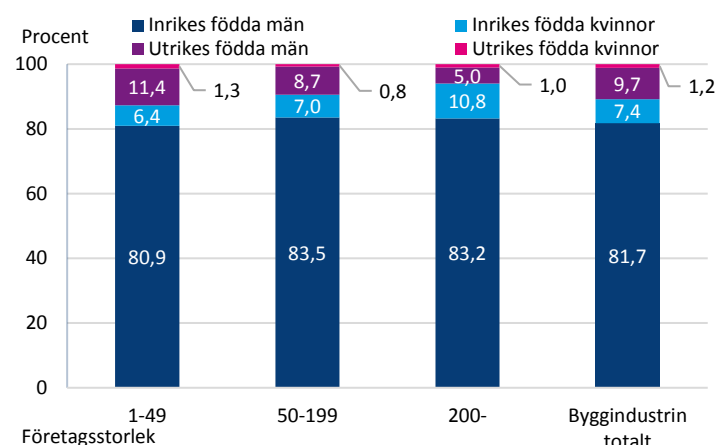
Antal utrikes födda som förvärvsarbetade i byggindustrin 2002-2014, efter födelseregion

Källa: SCB, BI

Det finns också stora skillnader mellan större och mindre företag sett till andel kvinnor respektive utrikes födda personer. I små företag med mindre än 50 anställda utgör män 92,3 procent av de förvärvsarbetande, medan andelen män inom större företag (mer än 200 anställda) är lägre - 88,2 procent. Motsatt förhållande gäller när man tittar på utrikes födda - i de mindre företagen är 12,7 procent utrikesfödda, att jämföras med 8,6 procent i de större företagen.

Andel inrikes respektive utrikes födda män och kvinnor efter företagsstorlek

Källa: SCB, BI

Andelen utrikesfödda ser också olika ut beroende på yrkeskategori. Högst andel utrikes födda finner man i yrken som inte kräver särskild yrkesutbildning, där nästan 29 procent av de förvärvsarbetande är utrikes födda. I yrken inom hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning är 9,5 procent utrikes födda, vilket innebär att 15 200 av de sysselsatta inom denna yrkesgrupp är födda utanför Sverige. För yrken inom ledningsarbete är det en lägre andel utrikes födda, cirka 5 procent.

I statistikunderlaget ingår endast personer som är folkbokförda i Sverige. Den som är utstationerad eller folkbokförda utomlands ingår därmed inte i statistiken³.

Personal med rätt utbildning och erfarenhet avgörande för branschen

Av rekryteringsenkäten från Svenskt Näringsliv framgår att det fortsatt är svårt för byggbolagen att rekrytera personal, och att detta främst gäller personer med yrkeserfarenhet. Arbetsförmedlingens undersökningar visar också att det fortsatt är relativt lätt att få jobb inom byggindustrin för den med utbildning inom området. Detta gäller i stort sett samtliga yrkesutbildningar, men även på tjänstemannasidan.

Samtidigt motsvarar antalet nyutbildade på byggarbetsmarknaden relativt väl pensionsavgångarna, även om spridningen på inriktningen i yrkesutbildningarna inte motsvarar pensionsavgångarna. Detta orsakar därmed stora brister inom vissa yrkeskategorier (ex. kranförare). Nyutbildade måste också tas om hand ute på företagen, vilket kräver resurser samtidigt som personalbrist råder. För att företagen ska kunna fortsätta att expandera och branschen ska kunna bygga så mycket som krävs de närmaste åren krävs också tillgång till arbetsledare och tjänstemän. Då efterfrågan är som starkast på yrkeserfaren personal fortsätter inhyrd och utstationerad arbetskraft att vara en viktig resurs för företagen, och en förutsättning för att kunna ta in nyutexaminerad personal. Mångfalden ökar också i företagen, och det blir allt vanligare med utrikes född personal. Det mesta tyder på att den utvecklingen kommer att fortsätta, givet att branschen fortsätter att arbeta mer med frågor som rör mångfald och attraktion. Det är dessutom viktigt att politiker bejakar denna positiva utveckling och inte motverkar densamma, exempelvis genom att införa regler som framför allt begränsar SME-företagens⁴ möjligheter att konkurrera om offentliga byggprojekt.

³ Se Perspektiv på Byggmarknaden nr 2 2016.

⁴ Små- och medelstora företag, dvs. företag med färre än 249 anställda

Bygginvesteringar 2002-2017 Officiell statistik enligt nationalräkenskaperna samt BI:s prognos

Mdkr 2015 års priser

Sektor	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016p	2017p
Bostäder	114,8	120,8	136,5	150,0	171,8	183,4	159,2	128,9	145,2	156,9	138,3	139,5	161,4	187,4	215,1	227,8
Nybyggnad	55,1	57,9	70,0	79,6	90,0	99,1	83,9	50,0	58,9	73,0	57,5	63,5	81,3	100,9	129,5	141,7
Ombyggnad	44,3	47,2	49,4	52,1	60,6	62,7	55,7	61,1	65,9	63,7	61,5	57,9	62,1	67,9	65,3	65,8
Fritidshus	3,3	3,6	4,3	4,3	4,9	6,6	5,9	5,3	7,3	7,7	7,9	6,7	7,3	7,3	8,4	8,7
Transaktionskost.	12,5	12,2	13,4	15,0	17,5	16,1	14,4	12,3	12,9	12,4	10,9	11,3	10,6	11,2	11,8	11,7
Lokaler	102,9	103,2	104,9	101,9	126,5	142,1	149,2	125,5	127,3	124,4	132,7	129,7	134,4	136,9	143,6	145,4
Privat	69,5	75,0	78,9	75,6	94,4	107,1	113,0	88,6	88,2	82,7	89,2	86,9	84,9	88,1	91,8	92,5
Offentligt	33,9	28,5	26,5	26,9	32,0	34,9	36,0	37,0	39,1	41,7	43,5	42,9	49,6	48,8	51,8	52,8
Anläggningar	68,2	66,1	73,2	71,2	71,6	71,7	76,3	79,4	73,9	69,4	77,6	75,1	81,3	84,2	86,8	87,5
Privat	38,0	33,5	36,3	35,2	37,1	37,8	39,9	39,1	34,2	32,3	39,8	41,3	47,3	46,9	49,7	49,8
Offentligt	30,3	32,7	36,9	36,1	34,6	34,0	36,5	40,2	39,6	37,0	37,8	33,7	33,9	37,4	37,1	37,7
Summa																
bygginvestering	286,4	290,3	314,4	321,9	368,3	395,2	383,8	334,7	346,4	350,2	349,3	344,7	377,2	408,5	445,4	460,8
(%förändring)	(5)	(1)	(8)	(2)	(14)	(7)	(-3)	(-13)	(4)	(1)	(0)	(-1)	(9)	(8)	(9)	(3)

KONJUNKTURRAPPORT FRÅN SVERIGES BYGGINDUSTRIER

ByggKonjunkturen

Utges av
Sveriges Byggindustrier, BI Analys
Box 5054, 102 42 Stockholm
Storgatan 19
Tel: 08-698 58 00, Fax: 08-698 59 00
© Sveriges Byggindustrier 2016

Johan Deremar, red. 08-698 58 49
Fredrik Isaksson 698 58 67
Lars-Johan Blom 698 58 47

e-post:
fornamn.efternamn@sverigesbyggindustrier.se